

*Quaderns de
la Selva, 5
1992*

CENTRE D'ESTUDIS
SELVATANS

*Vidriers
a la comarca
de la Selva
(ss. XVI-XIX)*

JOSEP M. T. GRAU PUJOL
ROSER PUIG TÀRRECH

Una de les activitats protoindustrials que coneixem a la comarca de la Selva són els forns de vidre. Documentalment, localitzats des del segle XVI al terme de Santa Coloma de Farners, i segurament amb una tradició anterior, s'expandiren cap a termes veïns, principalment Vilobí d'Onyar i Vallcanera en èpoques posteriors. En l'edat moderna coneixem la implantació de vidrieres en zones properes: l'actual Maresme, Pla de Girona, Osona i l'Empordà. D'aquestes àrees geogràfiques procedien molts dels professionals que, alguns de forma temporal (constatem una forta mobilitat), altres definitivament, s'establiren a la zona.

LA nostra intenció és de presentar, d'una manera sumària, noves dades documentals sobre els protagonistes de l'activitat de transformació de les sorres silícies a altes temperatures (combustible vegetal) per obtenir-ne vidre per comercialitzar. Ens centrem a la Selva, en concret, a Santa Coloma de Farners i Vilobí d'Onyar. No tractarem, doncs, la tècnica,¹ la tipologia² ni les restes conservades.³

1. Sobre aquest tema, podeu consultar el treball d'Antoni GUIRAO MOTIS, «Treball, tècniques i elaboració del vidre a finals del segle XIX i principis del XX», en *I Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya*, L'Hospitalet de Llobregat 1991, ps. 315-326. També Ramon JUNCOSA i J. F. CLARIANA, «El vidre a Mataró. II. De l'alta edat mitjana fins al segle XVIII», en *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria* (Mataró), 28(1987), ps. 36-57. Aquest article conté abundant bibliografia específica del treball del vidre. Ja en l'època contemporània tenim el llibre de Margarida COLOMER, *Cooperativisme i moviment obrer. L'exemple de la Cooperativa del Vidre a Mataró (1920-1944)*, Altafulla, Mataró 1986.

2. A través dels inventaris post-mòrtem i els encants podem conèixer amb exactitud els preus i els diferents objectes de vidre. A tall de mostra, reproduïm tres subhastes celebrades a Santa Coloma en el primer terç del segle XVII (AHG, Fons Notarial, Santa Coloma de Farners núm. 42 i 46):

*1627 Segimon Rossell: dues tasses (8 i 3 diners), una morratxa (2 sous 7 diners), una botella (2 s. 1 d.), un barral (1 s. 3 d.), dues ampolletes (3 d. cadascuna) i una pebrera (5 d.).

*1632 Margarida Molinera, viuda: un saler (7 d.), un got (1 s.) i una búrnia per mel (1 s.).

(...)

Santa Coloma de Farners

La presència de vidriers a Santa Coloma de Farners la podem documentar almenys des de mitjan segle XVI fins al segle XIX. En el capbreu del Priorat de Sant Pere Cercada (1562-1588) localitzem, el 31 de març de 1563, Lleonart Montfoll, vidrier i hostaler veí de Santa Coloma i natural de la Xampanya, diòcesi de Sarlat (França). Montfoll confessa una casa al raval –al camí que va a Sant Hilari Sacalm–. En el mateix capbreu localitzem el vidrier Antoni Pla, que viu en una casa davant el porxo de l'església parroquial.⁴

La família Pla esdevindrà una nissaga de vidriers colomencs. El 15 de novembre de 1603 mor Antoni Pla, el qual era propietari d'un forn de vidre a finals del segle XVI: l'1 d'agost de 1592 mor a l'hospital un treballador seu, Antoni Baurell (un francès de Foix), «picador dels materials que fan lo bidre en lo forn del vidre». El gener del 1594 s'enterra a un altre picador francès, Joan Esglésias. El 21 de setembre de 1596 Rafel Pla enterra un fill. El 13 de juny de 1627, Pau Gual, vidrier de Santa Coloma es casa amb Anna Pla, filla de l'esmentat Rafael Pla.⁵ A través d'escriptures notariales tenim referències de Pere Pla, vidrier, entre el 1623 i el 1628.

Però la nòmina de vidriers documentats a la vila al llarg del segle XVII és més llarga. El 1601 ens consta l'existència d'almenys vuit vidriers a Santa Coloma, documentats en els manuals notariales. Són Joan Garriga, Antoni i Rafel Pla, Joan Carbó (natural de la Jonquera), Antoni Costa, Joan i Genís Blanc (naturals tots dos de Vilassar) i Pau Ballester, pagès i vidrier casat al Mas Puig (Vidreres).

El gener de 1601 mor Joan Garriga, de Santa Coloma. El 22 d'octubre de 1596 el mestre Domingo perd un fill. La mateixa sort té el vidrier Costa el 29 d'octubre de 1607. Molts d'aquests artesans eren forasters, provinents principalment de la comarca de l'actual Maresme. EL 26 de maig de 1603

*1635 teixidor de lli: una ampolleta (8 d.), una garrafeta (10 d.), un got (8 d.), un brocal (1 s. 2 d.), dues tasses (7 i 9 diners) i una copa (1 s. 9 d.).

És útil repassar les mercaderies dels vidriers relacionades en les tarifes de preus de 1655 reproduïdes en el llibre *Gremis i oficis a Girona (Treball i societat a l'època pre-industrial)*, Ajuntament, Girona 1984, ps. 302-303.

3. El desembre de 1988, Josep M. Llorens i Rams, del Centre d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona, emetè un informe preliminar sobre unes propostes d'actuació en un forn de vidre

situat en el terme de Santa Coloma. En una visita s'hi trobà una mola o picador.

El mateix arqueòleg ha publicat l'informe del forn de vidre de Bell-lloc d'Aro en *Informatiu de l'arxiu i museu de Sant Feliu de Guíxols*, núm. 5(1990), ps. 1-3.

4. Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners. Fons Notarial Santa Coloma de Farners núm. 1, notari Pau Serra.

5. Les dades de defuncions i matrimonis les hem extretes dels llibres sacramentals conservats a l'Arxiu Parroquial de Santa Coloma de Farners. El seu mal estat dificulta la lectura i consulta.

Alguns d'aquests artesans continuen la seva activitat en la primera meitat del segle XIX. Davant els buits documentals de l'arxiu municipal de Santa Coloma, hem cercat una font secundària: els registres de passis de radi (1835 i 1847) i el registre de cèdules de veïnatge (1856-1858).¹¹

Els primers llibres ens indiquen cronològicament els itineraris dels vidriers. El 1835 tenim constància dels viatges de Joan Delàs i Bonaventura Delàs a Vallcanera i Vilobí, respectivament. Pau Quintana, amb 60 anys, es desplaça al Pont Major de Girona. La capital de província és també el destí del vidrier Francesc Bancs, de 28 anys. Els més viatgers són els Tràfec. El 1835, Antoni Tràfec (de 20 anys) anota dues sortides a Llagostera, i el seu pare, Miquel Tràfec (de 40 anys),¹² una a Maçanet de la Selva.

El llibre també enregistra un vidrier de cognom «Pasarijas» (sic), un tal Josep, que segueix la ruta cap el Montseny, a Viladrau i també a Sant Julià de les Olles (nom popular de Sant Julià de Vilatorrada). En el llibre de cèdules del 1856 trobem Josep Cantó i Bacarisa, resident a Santa Coloma de Farners. Són, però, les escriptures notariales les que ens esclareixen la identitat d'aquest personatge. El 16 d'octubre de 1853, Joan Cantó, vidrier natural de Vacarisses (Vallès Occidental) i veí de Santa Coloma,¹³ atorga poder al seu fill Josep Cantó, natural d'aquesta darrera població i habitant a Vallcanera. L'objecte d'aquest acte és la venda d'una casa que posseïa a Fullea (Les Garrigues), localitat d'una forta tradició vidriera.¹⁴ Evidentment, el lloc d'origen esdevingué punt de referència del vidrier, fins el punt d'identificar-lo, més que el propi cognom.

Tornem als Tràfec. El 1847 Antoni realitza onze desplaçaments, la majoria a Llagostera, i també d'aquesta vila a Sant Feliu de Guíxols, Cassà de la Selva, Osor i la Celler de Ter.

Altres vidriers que deixen constància dels seus moviments són Joan Delàs (va a Girona), i Antoni Comas, que venia de Llagostera amb destí a Sant Feliu de Guíxols. Ambdós són solters.

11. AHCSF. Fons Municipal Santa Coloma de Farners. Població i Seguretat Pública.

12. En el padró d'habitants de 1.838 localitzem Miquel Tràfec com a cap de casa al carrer Calau, qualificat com a brasser. Té quatre fills: Antoni (12 anys), Mateu (7 anys), Bonaventura (4 anys) i Miquel (2 anys).

13. AHCSF. Fons Notarial. Santa Coloma núm. 78, protocol 1853, f. 965.

14. A través del treball de Josep M. T. GRAU, *La indústria tradicional de Montblanc i la Conca en el segle XVIII*, p. 172, ens consta l'existència a Fullea de la nissaga Cantó treballant el vidre amb alternança amb la terra. Altres nuclis propers amb forns de vidre eren Senan, l'Albi, la Pobla de Cèrvoles i Belltall. En el segle XX destaca Vimbodí.

cual hi tenia jo un forn construït per fabricar vidre». ¹⁸ El preu acordat és de 690 lliures. En l'encapçalament de l'escriptura llegim el motiu del traspàs: «en atensió de trobar-me en una edat molt avansada y decrepita y enterament impossibilitat de poder treballar y no tenint altre medi per subbenirme en mas necessitats que el del preu de la present venda». L'any següent, el 1858, contrau segones núpcies amb la colomenca Cristina Panosa. ¹⁹

Pau Quintana s'associa l'any 1855 amb altres dos vidriers de Santa Coloma, Miquel Brun i Joan Vilà, esmentats anteriorment, amb l'objecte d'aconseguir en establiment del propietari Pere Mias, la casa –amb el porxo, era i part del quintà (3,5-4 vessanes)– del Mas Oliveres, del veïnat de Vallors, del terme municipal de Santa Coloma de Farners. ²⁰ Podem suposar que la companyia dels tres vidriers té finalitats d'instal·lar un forn de vidre a la muntanya, amb fàcil provisió de llenya, matèria primera indispensable per a generar la font de calor suficient pel bon funcionament del taller. ²¹ Així entendríem l'abandonament del forn urbà que Pau Quintana posseïa a Santa Coloma.

La toponímia també ens pot ajudar en la localització d'aquest tipus d'indústria. En una escriptura notarial del primer de juny del 1840 trobem una peça de terra coneguda com la «Serra morena o sie lo forn del vidre vell». ²²

Són prop de quatre-cents anys de presència i activitat dels vidriers a Santa Coloma de Farners. La majoria vingueren de fora, però s'estableixen i continuen la fabricació artesana d'un producte destinat a la comercialització.

18. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 82, protocol 1857. Els límits declarats són: a l'est amb el carrer que s'hi construïa amb el nom de Girona; al sud, amb la travessera del carrer Girona al de Sant Sebastià; al nord, amb la casa i hort del mateix venedor.

19. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 83, protocol 1.857. En els capítols matrimonials s'indica que la primera muller fou Francesca Batlle.

20. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 80, protocol 1.855. L'hi-sendat i procurador Pere Mias havia obtingut també en emfiteusi el Mas Oliveres l'any 1850 als pagesos Magí Ferrer i Ramon

Pelegrí, veïns d'Àrbúcies per un cens anual de 50 lliures i una entrada de 30. Consta que estava rodejat de terres boscoses (alzines, pins i castanyers de fruit i per fer rodells). El domini directe era del Marquès de Cruïlles. AHCSCF. Fons Notarial Àrbúcies núm. 20, protocol 1.850, ff. 201-203v.

21. S'obliguen a un cens de 18 lliures. L'entrada és de 100 lliures. El Mas estava situat al costat del camí que va a la Capella de Farners. Sembla que l'emfiteusi havia estat atorgada de forma oral o en document privat anys enrera i l'any 1855 se'n formalitza l'acte públicament.

22. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 65, protocol 1840.

Vilobí d'Onyar

Per trobar referències sobre la implantació de vidriers al terme de Vilobí ens hem de situar cronològicament acabada la guerra del francès, a inicis del segle XIX. És la família Garriga la que explotà la «fàbrica de vidre» de Vilobí, en la qual vindran a treballar professionals d'arreu de la geografia catalana.

El padró d'habitants del 1833 ens informa dels residents en el mas i fàbrica de vidre de Vilobí, que té el número 30. En total hi viuen catorze persones, sis de les quals es dediquen al forn. El cap de casa és Vicenç Garriga, «fabricante de vidrio», de 67 anys, casat amb Cecília Torres, naturals ambdós de Piera. En aquell moment viuen amb ells dos dels seus fills i dos nebots. Els fills són Pere Garriga, militar, vidu de 32 anys; i Esteve Garriga, solter de 22 anys. El primer havia nascut encara a Piera, i el segon a Cruïlles. Els nebots Marià, vidrier de 14 anys, i Josep, estudiant de 10 anys, són fills de Pere Garriga.²³

La resta de vidriers residents a la fàbrica eren Antic Serra i Nicolau Batailler, de Santa Coloma de Farners, i Pere Forment, de Begur. Tots ells havien vingut a Vilobí a partir de l'any 1830. Completaven el grup, els germans vigatans Jaume i Josep Casalí (de 22 i 20 anys), dedicats a les tasques agrícoles amb l'ajuda de la jove de Brunyola, Jerònima Casanova. El personal domèstic el formaven dues minyones, dues germanes de Pals, Margarida i Caterina Blanc, de 25 i 15 anys respectivament.

En aquest recompte del 1833 notem l'absència de Vicenç Garriga Torres, fill del matrimoni. Sabem que cinc anys abans es casà a l'església parroquial de Vilobí.²⁴ El 1837 consta com a veí de Vilobí, on morí el primer de setembre del 1845.²⁵

23. Arxiu Municipal de Vilobí. Padró d'habitants de 1.833. D'altra banda, a començaments del segle XVIII funcionava a Cruïlles un forn de vidre, propietat del senyor jurisdiccional. En el cadastre s'esmenta que s'arrendava anualment per 60 lliures. En el moment de la redacció d'aquest document fiscal, habitava la casa el vidrier Joan Poch. La finca tenia una extensió de 125 vessanes, de les quals un centenar eren «terra de bosch de bruchs y arboſos». A solixent limitava amb el torrent i el terme de Camós. Agraïm aquesta nota a l'arxiver Santi Soler. Arxiu Històric Co-

marcal de la Bisbal. Fons Municipal Cruïlles. Hisenda. Cadastre s.d.

24. Arxiu Parroquial de Vilobí. Llibre de Matrimonis 1739-1845. El 22 de febrer de 1829 es casa amb Teresa Busquets i Ferriol, de Begur.

25. Realitza testament davant el rector, el 31 d'agost de 1845. En ell llegim que nomena hereva la seva filla Maria del Carme i marmessors al seu germà Josep i al nebot Vicenç Garriga. Actua de testimoni Pere Garriga, veí de la Bisbal. APV, Llibre de Testaments 1829-1851, ff. 15-16.

Pere Garriga Torres assolí el grau de tinent graduat de capità. S'havia casat amb Anna Mauri i Ferriol, de Palamós, i el 1825 naixia a Vilobí el seu darrer fill, Josep.²⁶ L'any següent, el 2 de febrer del 1826, moria la seva muller.

Esteve Garriga Torres aviat es casà. El 29 de març del 1835 bateja la seva primera filla, Cecília.²⁷

El 18 de desembre del 1837, els dos Vicenç Garriga, pare i fill, formen companyia per tres anys, a començar el 25 de desembre.²⁸ Segons consta en el document, el fill dirigiria la fàbrica de vidre, amb un sou mensual de 12 duros. Abans, però, farien una valoració dels instruments necessaris i dels productes existents, de la mateixa manera que en cas de dissolució. És un factor determinant l'edat, el fill es qualifica en el document com a «més àgil, pràctich e inteligent en la fabricació del vidre».

El vidre no era l'única activitat econòmica, també explotarien les terres dels masos Selva de Vall i Selva de Munt, «a ús y costum de bon pagès». En el padró d'habitants del 1833 ja observàvem en la casa del forn la presència d'almenys dos jornalers.

Vicenç pare intervé directament en el control financer, ja que custodia una de les dues claus de la caixa de cabals. Es repartirien els beneficis cada setmana. Una clàusula adverteix que l'apotecari del poble podia prendre tot el vidre que necessités. Suposem que a canvi de medecines.

Passat el termini establert, Vicenç Garriga fill signa un conveni amb Joan Salvà per tres anys (1841-1843).²⁹ Els pactes són semblants als de l'escriptura anterior, si bé en el repartiment dels guanys només correspon una tercera part al vidrier nouvingut, i es reparteixen cada trimestre. Garriga n'és el soci principal i el director. Segurament el seu pare ja és mort.³⁰

Vicenç Garriga sobreviu poc temps al conveni. El 1845 mor a Vilobí, a l'edat aproximada de 45 anys. Haurà de ser el vidrier Marià Garriga Mauri, el seu nebot qui prengui la direcció de la fàbrica.³¹

26. APV. Llibre de Baptismes 1783-1838. La data del part és 21-II-1825. El padrí fou el Governador Militar de Girona.

27. La seva muller és Magdalena Rosau i Puig, d Olot.

28. AHCSCF. Fons Notarial Hostalric núm. 39, notari Joan Ferran, manual 1837, ff. 56v-58v.

29. AHCSCF. Fons Notarial Hostalric núm. 40, ff. 26v-28v.

30. La seva muller no morirà fins el 21-XII-1847, als 84 anys, a Vilobí.

31. Es va casar amb Joaquina Poell. A través dels llibres sacramentals de Vilobí coneixem el naixement d'un fill el 1840 i la mort de dos albat, un el 1844 i l'altre el 1853. En les partides, Marià Garriga consta com originari de Cruïlles.

El 18 de desembre del 1859 Marià Garriga és nomenat director d'una societat anomenada «Garriga i companyia» que formen diferents vidriers «a fin de levantar una fábrica de vidrio en el término de Viloví y parage conocido por la de Garriga», en aquell moment derruïda i propietat de Felip de Martínez Davalillo, hisendat de Girona.³² Els socis posen un nom nou a la fàbrica, Santa Llúcia. La formen els vidriers Marià Garriga, natural de Cruïlles i veí de Vilobí; Salvador Folch, fill d'Arenys de Munt i habitant a Tordera; Joan Font, nascut a Igualada i veí de Vilobí; Joan Ballester, nat a Pratdip (Camp de Tarragona) i veí de Vilobí; Josep Cantó, originari de Santa Coloma i resident a Girona; Francesc Banchs, de Santa Coloma de Farners; Narcís Cantó, de Santa Coloma i veí d'Arenys de Mar; i, finalment, Desideri Peig, natural del departament de Perpinyà i veí de Mataró. Els llocs d'origen i residència són ben diversos, si bé es relacionen amb centres vidriers.

La societat, com les anteriors, també es fixa per tres anys. Cada soci aporta cent duros per a la formació d'un capital inicial i es comprometen a deixar a la caixa la meitat del seu sou «siempre que el capital impuesto no sea suficiente para atender a la conservación y aumento de la fabricación». També participaren aportant hores de treball: cada dia treballaran dues hores extraordinàries a benefici de la companyia, i a més faran el «trabajo ordinario de vidriero todos los días en beneficio de la sociedad». Els socis s'obliguen a comprar el vidre de la fàbrica per a la seva venda en el «establecimiento o tienda de revender vidrio en cualquiera ciudades, villas o lugares», al mateix preu que el compren els altres revenedors.

Nomenen caixers i dipositaris del capital a Salvador Folch, Josep Cantó i el mateix Garriga. Aquest, com a director, també haurà de portar el llibre de comptes on anotarà les entrades (el pes del vidre que es facturi per vendre) i les sortides: «materiales necesarios para la fabricación, leña, manutención de todos los socios, mozos, criados y criadas, así como de los animales que se necesitan para el abastecimiento y despacho del género de la fábrica y demás»; i contractarà la mà d'obra necessària.

També es disposen clàusules per si algú vol deixar la societat i per a la continuïtat: si una quarta part, dos membres, la volen continuar.

Finalment, els socis determinen el sou que cobraran cada mes, que pot canviar per comú acord. Les previsions són molt optimistes: Marià Garriga,

32. AHCSCE. Fons Notarial Santa Coloma núm. 109, ff. 157-160v.

16 duros; Desideri Peig i Joan Font, 15 duros; Salvador Folch, 14 duros; Francesc Banchs i Narcís Cantó, 10 duros; Joan Ballester, 9 duros i Josep Cantó, 6 duros.

Aquesta societat potser no arribà a iniciar-se. Així, el 25 de desembre del mateix any, una setmana més tard, s'iniciava l'explotació del forn sense Narcís Cantó i Salvador Folch. La nova companyia signa una escriptura davant notari el 31 de març de 1860.³³ També es formalitza per tres anys «sobre fabricación y venta de vidrio». Igual com en l'anterior, cada soci es compromet a aportar 100 duros; però el capital es rebaixa un 25%, atès el menor nombre de socis. Aquesta disminució repercuteix directament en els salaris que s'atorguen els vidriers, si bé no d'una forma homogènia, ja que Marià Garriga perd gairebé el 40% de l'assignació, mentre Font només el 13%. Les noves mensualitats són: Marià Garriga, 10 duros (-37,5%); Desideri Peig, 12 duros (-20%); Joan Font, 13 duros (-13%); Francesc Banchs (-30%) i Joan Ballester (-22%), 7 duros i Josep Cantó, 5 duros (-17%).

Garriga continua com a director de l'explotació, i portarà els comptes. Però els caixers passen a ser Cantó, Font i Peig, els dos darrers, els que cobraren més. Cada soci tindrà dos dies al mes francs de treball, però descomptats del sou. Si falten més de dos dies només cobraran la meitat del salari.

Finalment s'acorda que, si acabats els tres anys, la majoria vol continuar, seguiran tres anys més amb els mateixos pactes.

Per invertir en la societat els vidriers demanen a Marià Garriga 400 duros el 25 de desembre del 1859. És a dir, aporten en metàl·lic cadascun només 20 duros dels 100 que determina el contracte. Els 80 que manquen els pensen pagar amb els guanys de la societat, amb un 6% de recàrrec. Si la companyia no dóna beneficis, els hi tornaran al cap de tres anys.³⁴

La fàbrica no aportà tants beneficis com s'esperava. El 8 d'octubre de 1860, quan encara no feia un any que funcionava, Marià Garriga, com a director de la fàbrica de vidre Santa Llúcia (abans de Garriga), confessa deure a Jaume Giménez, hostaler natural d'Olot i veí de Franciac, la quantitat de 1364 rals 52 cèntims.³⁵

33. AHCSCF. Fons Notarial Brunyola núm. 13, ff. 19-21v.

34. Signen el debitori davant notari el mateix 31 de març de 1860. AHCSCF. Fons Notarial Brunyola núm. 13, ff. 22-25.

35. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 110, ff. 171-171v. En duros equival a 68 duros 4 rals 18 maravedís.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

L'elevat deute és el cost del menjar per als treballadors i bestiar del forn. En Garriga es compromet a pagar-ho, en nom de la fàbrica de vidre, en mig any. Obliga els instruments i materials del forn.

Uns dies més tard, en Garriga traspassa els seus drets i accions i el càrrec de director a Desideri Peig, Francesc Banchs i Josep Cantó (dos d'ells eren els caixers de la societat) per 480 rals i els deutes de la fàbrica. Cobrarà els 480 rals en dues pagues iguals el 12 de gener i el 12 d'agost del 1862. Les raons són molt clares en el document: «en cuya fabricación tiene consumidos sus intereses, y, sin embargo de ello hayan desmembrado notoriamente las existencias de dicha fabricación e intereses por casos imprevistos al otorgante y socios; y que a la par se han creado algunas deudas, tanto por la manutención y consumo de la fábrica y fabricantes, como por la de las caballerías, a la ninguna necesarias, motivo por el cual, y el de tener un reumatismo que empeora su salud y le ocasiona la imposibilidad en continuar a dicha fabricación»,³⁶

Amb ell acaba, doncs, la nissaga dels Garriga al forn de Vilobí.

Respecte al propietari de la fàbrica de vidre, situada al mas Selva de Vall, Felip de Martínez, sabem que en el seu testament, del 5 de maig de 1874, la traspassà en herència al seu fill Manuel de Martínez, també resident a Girona.

A causa de la temporalitat de les instal·lacions, el forn antic s'abandona, si bé deix rastre en la toponímia. L'any 1866 existeix a Vilobí d'Onyar el mas anomenat «Forn de vidre vell», propietat de Salvador Quintana Torres, pagès veí de Vallcanera. Les terres immediates a la casa (baixos i dos pisos) ocupaven 13 vessanes, part conreu, part bosc, amb un valor de 853 escuts.³⁷ Aquesta parcel·la estava gravada amb un cens de 12 lliures a la família Martínez. A l'est limitava amb el mas Selva de Munt.

En el segle XIX Vilobí d'Onyar esdevé un nucli d'atracció de vidriers d'arreu, de la mateixa manera que Santa Coloma ho fou en segles anteriors. El registre de casaments ens aporta uns quants noms de vidriers procedents

36. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 110, ff. 184-185v.

37. Salvador Quintana va rebre aquesta heretat del seu pare Martí Quintana Aliu, en capítols matrimonials (11-III-1845, notari de Girona Ramon Lagrifa). Quan mor en Martí, als 84 anys a Santa Coloma de Farners (testament del 11-IX-1866 davant

el notari Joaquim Barril) es relacionen els béns del llegat (2-XI-1866, notari Joaquim Barril. AHCSCF. Fons Notarial Santa Coloma núm. 184, ff. 633-640). A més a més posseïa al terme de Santa Eulàlia Sacosta, veïnat de Campdorà, una casa dita del «vidriaire».

Item, un travaser y dos llansols y un coxí.

Item, altres dos llansols bons.

Item, altre coxí ab coxinera.

Item, duas flasadas blanchas usadas.

Item, un llansol nou d'astopas y trenta rams de fil d'stopas.

Item, una sanalla nova y tres dotzenas de capsas d'orinals.

Item, una tovallola ab sarrells.

Item, una robeta y calsas de burell de sa color casi novas.

Item, unas sabatas de duas solas, bonas.

Item, tres pesas de trunyella d'aspart.

Item, tres ferros y unas molletes y unas astisoras y un puntell y tres farrots de fer vidra.

Item, una tancadura de porta de cambra nova.

Item, una caxa ab son pany y clau ab què y a dins les coses segents:

Primo, un sarrionet de tenir pansas ple de cànem pentinat y un maso sensa pentinar.

Item, sis testos de balleta per a fust.

Item, un plagonat ab smis ascapulons de vilacrúa de dos o més la cana y un ascapuló de sintas de llana.

Item, hona saltiris de tabor vermells.

Item, dos saltiris negres.

Item, dos fils de anells de vidras negres.

Item, dos plechs de samps y basarulas.

Item, una dotzena de pintas comunas.

Item, dos dotzenas de dinarals de cotó blanc.

Item, dos papés de agullas.

Item, una sort de tiretas de cuyro y un ascapuló de llistons de carmena.

Item, altre sort de tiretas de cuyro y cordoneras de fildis y fil.

Item, duas camisas d'oma casi novas, y unas asponeras dolentas a la morisca pintadas y una tela de llansol dolenta.

Item, una ratera y una sort de palechs plumats.

Item, en casa de Antich Tordera, parayre de la present vila, una caxa y un cofra, lo qual lo dit quondam Garriga y tenia, ab què y a dins la caxa les coses segents:

Primo, tres llansols nous d'astopas y tres llansols aulans.

Item, smis tovallas comunas aulanas.

Item, unas tovallas grans de cotó guarnidas de sarrells.

Item, una tela de llansol dolenta.

Item, tres tovallons aulans, y un cos de camisa de dona de tela brodada de seda de grana.

Item, dos trosos de filanpua nous.

Item, unas asponeras de ret bonas sobraposadas.

Item, un tros de ret sobraposat, y una coxinera.

Item, una capsas ab què y a dins duas culleras de plata y una olleta de vidra ab alguns grans de cristall y un bullal de llop guarnit de argent.

Item, uns collarets de coral y perlas y uns agnus de plata.

Item, un codradó bo.

Item, un tros de ret, per a codradó sobraposat.

Item, dos tovallons.

Item, unas mànagas de dona d'exí mallot grans guarnidas de vellut negra y tres dotzenas de candelas de devotas.

Primo, en lo cofra y a dins un escalfador d'aram:

Item, un casó gran y altre petit.

Item, una parola gran y altre mijensera.

Item, uns tapins daurats y un sach ple padasots dolents.

Item, dos calamastras, la hu de serra y l'atre ab anelles.

Item, un ast y un aster y una pala de focs.

Document II

Societat entre Vicenç Garriga i Vicenç Garriga Torres, pare i fill, vidriers, per posar en funcionament una fàbrica de vidre en el terme de Vilobí d'Onyar. 18-XII-1837.

Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners. Fons Notarial. Hostalric, notari Joan Ferran, manual 1837, núm.39, ff.56v-58v.

«En nom de Déu. Amen. Per cuant los pare y fill Vicens y Vicens Garriga, fabricants de vidre y vehíns de la parròquia y terme de Vilobí, en la província de Gerona, han convingut y projectat establir una fàbrica de vidre en lo mateix poble y terme, per cual motiu desitjan formar, com des de ara formen entre sí, una companyia o societat entre ells duradera per lo espay o termini de tres anys, que comensaran a discórrer des de lo die de Nadal pròxim y del corrent any y finiran en igual die de l'any mil vuit-cents cuaranta; y a fi de evitar cualsevol dupte que en lo esdevenidor pogués ocórrer, tant en rahó de interesos com en lo progrés, administració y espedició de la mateixa fàbrica y societat, han convingut entre las mateixas parts los capítols y pactes següents:

—Primerament: És convingut y pactat que, de los efectes ecstients y corresponents, no sols a la fabricació, sinó també a la conservació y manteniment de la fàbrica, deurà precehir una valoració o estima que deurà costejar-se per meitat entre dits pare y fill Garriga, aixís com serà comuns tots los mobles y efectes valorats mentres durarà la societat.

—Item: És també pactat que tots los demés efectes que no vindran compresos en la valoració o no constaran en ella, seran de absoluta propietat del pare Vicens Garriga, encara que deuran servir y emplear-se per lo ús y utilitat de la mateixa fàbrica y companyia sempre que sien necessaris; baix la intel·ligència que cualsevol cosa que tal vegada se utilitzarà en lo servey de la fabricació, ja sie de les compresas en la valoració com de las demés de què se ha parlat, deurà verificar-se sa recomposició dels productos de la mateixa companyia.

—Item: Així mateix, és convingut que las tres-centas lliuras en què se ha convingut annualment lo arrendament del Mas Selva de Vall y Mas Selva de Munt, aixís com los censos, tallas ordinàrias y extraordinàrias y demés mals y gastos que pogan correspondrer als dits masos y terras, deuran satisfer-se dels fondos de la espresada societat.

—Item: Que las ditas terras arrendadas y pertanyents a la casa y fàbrica, deuran treballar-se y cultivar-se a ús y costum de bon pagès, pagant los gastos que podran ocórrer dels fondos de la mateixa companyia, aixís com també deurà ingresar en los mateixos lo producte dels fruits y grans se culliran en las espresadas terras.

—Item: És també convingut que deurà existir una caixa ab dos panys y dos claus per la seguretat y custòdia de tots los interesos que produhiran los masos, terras y fàbrica, retenint cada un dels sòcios una de aquellas claus, y partint los productos y beneficis semanalment.

-Item: Que la present societat durarà per lo sobredit termini de tres anys, que finiran en lo die de Nadal de l'any mil vuit-cents cuarenta, com dalt se ha espresat; però com lo forn y demés utensilis necesaris per la fabricació se consideran de bastant valor, deurán avisar-se mútua y recíprocament dits pare y fill Garriga, ab un any de anticipació en cas de voler separar-se finit aquell termini. Però si no precebeix lo enunciat avís, dins lo termini preficats, deurà entendre-se que queda renovada la societat y deurà continuar-se per altres tres anys baix las mateixas condicions del present contracte.

—Item: És tractat y convingut que, aixís com los dos sòcios tindran la mútua obligació y responsabilitat de procurar los augments y progrés de la fàbrica y companyia, no podran interesar, dirigir ni tractar cosa alguna en ordre a la fabricació que no sie a la utilitat y profit de la mateixa.

—Item: Que en qualsevol cas y temps que se disolga la societat, deuran valorar-se ab anticipació, no sols los gèneros y efectes que ecsistiran en la fàbrica, sinó també los grans, fruits y comestibles se trobaran en la mateixa y en las terras de ella, quedant esclousos de dita valoració los mobles de cuyna, botam, molteria, mabreria, y las eynas e instruments de cultivar las terras, pues que tot lo última-ment espresat queda reservat per lo pare Vicens Garriga y sa família, encara que hagen servit per lo ús y manteniment de la fàbrica.

—Item: És acordat y convingut que tot lo vidre podrà necessitar lo apotecari, se li bage de entregar sens retribució alguna per compte de la mateixa companyia.

—Item: Y ab motiu de trobar-se ja sembradas las terras pertanyents a la fàbrica per compte y gasto del pare Vicens Garriga, deurà reservar-se al mateix la cullita de blat que Déu Nostre Senyor donarà en lo pròxim any mil vuit-cents trenta-vuit; encara que al bàtrer la anyada deurà la companyia a sos gastos y compte fer la vida als batadors.

—Item: És pactat y convingut que, per lo cas de premorir algun dels sòcios durant lo termini del present contracte, deuran succehir y reposar-se en lo lloch y dret de aquell sa muller o família ab las mateixas obligacions aquí estipuladas.

—Item y finalment: Y ab motiu de trobar-se lo fill Vicens Garriga més àgil, pràctic e intelligent en la fabricació del vidre, deurà tenir a son càrrech la administració de la fàbrica y companyia y procurarà no sols lo abast de la predita fàbrica y compliment de sos operaris, sinó que també treballarà materialment en la fabricació del vidre, no podent ecsigir altre gratificació per tots sos treballs que la de dotse duros mensuals [...].».